

Dr hab. inż. Waldemar Gil,
profesor Uczelni Państwowej im J. Grodka w Sanoku
Instytut Gospodarki Rolnej i Leśnej

Kraków, 2019-10-07

RECENZJA

dorobku naukowego oraz osiągnięcia naukowego dr. inż. Dariusza Zastockiego pt. "Wieloaspektowa ocena funkcjonowania sektora usług leśnych w Polsce" wykonana na zlecenie Wydziału Leśnego SGGW w Warszawie w oparciu o pismo Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów z dnia 2 września 2019 r (znak: BCK-III-L-9428/2019)

1. Ocena dorobku naukowego i osiągnięć w pracy zawodowej

1.1 Informacje ogólne o Habilitancie

Pan dr inż. Dariusz Zastocki urodził się w Sanoku, zaś dyplom technika leśnika w zakresie gospodarki leśnej uzyskał w 1992 r., w Zespole Szkół Leśnych w Lesku. Następnie studiował na Wydziale Leśnym SGGW w Warszawie. W 1997 r. otrzymał tytuł zawodowy magistra inżyniera leśnictwa wykonując pracę dyplomową pt.: „Ocena realizacji planu cięć użytków rębnych i przedrębnych na przykładzie Nadleśnictwa Brzegi Dolne”. W latach 1998-2002 odbył dzienne studia doktoranckie na Wydziale Leśnym SGGW w Warszawie. Doktorem nauk leśnych został w 2002 r. broniąc rozprawy doktorskiej pt. „Analiza kryteriów i wskaźników zrównoważonego użytkowania lasu przy pozyskaniu drewna przez Zakłady Usług Leśnych” wykonanej pod kierunkiem Prof. dr hab. Piotra Paschalisa-Jakubowicza. Pracę zawodową nauczyciela akademickiego Habilitant rozpoczął w 2002 r. jako adiunkt w Katedrze Użytkowania Lasu na Wydziale Leśnym SGGW, w Warszawie, na którym to stanowisku pozostaje do dziś.

1.2 Ocena dorobku naukowego

Dorobek naukowy dr inż. Dariusza Zastockiego stanowi 37 oryginalnych prac twórczych w czasopismach naukowych o zasięgu międzynarodowym i krajowym oraz w monografiach, rozdziałach monografii naukowych i w recenzowanych materiałach pokonferencyjnych, w tym 13 prac w czasopismach, które posiadają Impact Factor (Lista A MNiSW).

Łączny dorobek punktacyjny to 409 pkt MNiSW oraz IF=6,441.

Ponadto Habilitant wykazał 15 pkt za: wdrożenia; streszczenia opublikowane w materiałach konferencyjnych; referaty na konferencjach i seminariach międzynarodowych oraz referaty i postery prezentowane na konferencjach krajowych.

Spośród oryginalnych prac twórczych, 12 zostało opublikowanych w czasopismach indeksowanych w bazie JCR posiadających współczynnik Impact Factor. Łączna liczba cytowań w bazie Web of Sciences wynosi 19, zaś indeks Hirscha: 3.

Odrębny, szeroki dział stanowią inne prace naukowe autorstwa i współautorstwa Habilitanta zamieszczane jako monografie w wydawnictwach międzynarodowych lub krajowych (9 pozycji). Udział Habilitanta w w/w/ opracowaniach monograficznych mieścił się w przedziale 15-100% , z przewagą 25%, według deklaracji dr Zastockiego.

Publikacje naukowe, będące w wykazie MNiSW autorstwa i współautorstwa Habilitanta to kolejne 15 pozycji, z tego 1 przed i 14 po uzyskaniu stopnia doktora. 3 publikacje stanowią opracowania samodzielne, zaś pozostałe to prace współautorskie o deklarowanym udziale 25-60%.

Materiały konferencyjne znajdujące się w bazie Journal Citation Reports (JCR) to 2 pozycje współautorskie z udziałem Habilitanta: 25% i 20%.

Na osobną uwagę zasługuje zaangażowanie Habilitanta w działalności konsorcjów i sieci badawczych. W latach 2003-2019 uczestniczył w 14 różnych tematach realizowanych w ramach Programów Ramowych UE, Akcji COST, grantów KBN, czy projektu badawczego finansowanego przez DGLP.

Czynny udział Habilitanta w międzynarodowych projektach badawczych w latach 2003-2013 potwierdzają fakty. Kandydat był głównym wykonawcą dwóch grantów międzynarodowych: "*Ergowood - Ergoefficient mechanised logging operations*", finansowanego przez UE w ramach 5. Programu Ramowego oraz "*EFORWOOD - Tools for Sustainability Impact Assessment of the Forestry – Wood Chain*" w ramach 6 Programu Ramowego i uczestniczył jako wykonawca w czterech Akcjach COST, a w jednej był głównym

wykonawcą (2004-2006 COST ACTION E-30: "Economic integration of consumers' demand and rural forestry production").

Habilitant brał także aktywny udział w przygotowaniu projektów krajowych. Był członkiem grup badawczych przy realizacji 5 grantów KBN; w 3 z nich występował jako wykonawca, zaś w 2 był głównym wykonawcą („Badanie zmian w użytkowaniu zasobów drzewnych krajów Unii Europejskiej i Polski i ich wpływ na strukturę pozyskiwanego surowca drzewnego” oraz „Analiza wybranych czynników w procesach globalizacyjnych i ich wpływ na kierunki zmian w światowym leśnictwie”).

Zaznaczył swą aktywność również w projektach badawczo-wdrożeniowych uczestnicząc w 3 z nich i będąc głównym wykonawcą 2 projektów badawczych finansowanych przez DGLP („Analiza kryteriów i wskaźników zrównoważonego użytkowania lasu przy pozyskaniu drewna przez zakłady usług leśnych” oraz „Uwarunkowania strategii działalności Lasów Państwowych wynikające z członkostwa Polski w Unii Europejskiej”).

Habilitant aktywnie uczestniczył w 5 konferencjach międzynarodowych i 11 konferencjach krajowych o tematyce zorientowanej na użytkowanie lasu i rolę leśnych firm prywatnych w gospodarce leśnej, w większości prezentując także stosowne referaty.

W grupie 37 opublikowanych oryginalnych prac twórczych 11% stanowią prace samodzielne Opiniowanego, reszta to prace współautorskie, najczęściej z 3 lub więcej współautorami. Średni udział Habilitanta w w/w pracach naukowych stanowił nieco ponad 48%. Wynika z tego, że Habilitant aktywnie uczestniczył w pracach zespołów badawczych.

Relatywnie duża liczba z tych prac (38%) ukazała się w języku angielskim.

Autorskie i współautorskie rozprawy naukowe Pana dr inż. Dariusza Zastockiego zamieszczano w takich wydawnictwach, jak: Acta Scientiarum Polonorum...; Acta Silvatica et Lingaria Hungarica; Swedish University of Agricultural Sciences (Uppsala); Formec Proceedings and Abstracts (2006 and 2016); Folia Forestalia Polonica; Sustainability - Open Access Journal; Scientific Research and Essays - Open Access Journal; Presscom; Sylwan; Studia i Materiały Centrum Edukacji Przyrodniczo Leśnej (CEPL); Wydawnictwo SGGW; Wydawnictwo Świat.

Zauważa się wysoki udział prac publikowanych na łamach 2 czasopism polskich o zasięgu krajowym, tj. Sylwan (32%) oraz Materiały CEPL (22%). Ponad połowa spośród 37 oryginalnych prac twórczych została uplasowana w powyższych wydawnictwach. Znajduje to pewne uzasadnienie w specyfice zainteresowań Habilitanta zorientowanej na polski rynek leśny, ale też powinno skłaniać do szerszej prezentacji problematyki prywatnych firm leśnych na rynku, przynajmniej europejskim.

Oceniając dorobek naukowy Kandydata należy stwierdzić, iż w relatywnie bogatym dorobku publikacyjnym i silnym zaangażowaniu Habilitanta w wykonawstwo projektów badawczych o charakterze międzynarodowym i krajowym, zwraca uwagę stosunkowo niski udział rozpraw publikowanych w czasopiśmie naukowych o wysokim IF. Z przeglądu dorobku naukowego wynika, że renomowane czasopisma z pewnością znajdują się w zasięgu możliwości publikacyjnych Pana dr inż. D. Zastockiego.

Zainteresowania naukowe Habilitanta od ukończenia studiów magisterskich (1998 r.) a później doktoranckich na Wydziale Leśnym SGGW (2002 r.) zorientowane były na szeroko pojmowane użytkowanie lasu.

Szczególne zainteresowanie Habilitanta od początku zatrudnienia w Katedrze Użytkowania Lasu SGGW w Warszawie (2002 r.) stanowiła problematyka funkcjonowania zakładów usług leśnych. Tego dotyczył grant zrealizowany w latach 1999-2001, a także wykonana w oparciu o uzyskane rezultaty rozprawa doktorska pt. „Analiza kryteriów i wskaźników zrównoważonego użytkowania lasu przy pozyskaniu drewna przez zakłady usług leśnych”, która częściowo została opublikowana w czasopiśmie *Sylvan*.

Ważnym aspektem zainteresowań Habilitanta było funkcjonowanie sektora usług leśnych oraz jego współpraca z Lasami Państwowymi. Przedmiot badań stanowiły zarówno liczne, małe firmy leśne, jak i firmy większe, zatrudniające powyżej 9 pracowników. Badano ich historię rozwoju, strukturę zatrudnienia, zmiany liczebne na rynku krajowym, wybrane aspekty prawne i gospodarcze działalności, procedowanie przetargowe, rodzaje umów i okres na jakie PGL LP zawierało z nimi kontrakty na wykonanie usług. Wyniki opublikowano w oryginalnych pracach naukowych w latach 2001, 2012, 2015 oraz 2016.

Kolejny zakres studiów Habilitanta to wpływ pozyskiwania drewna przez zakłady usług leśnych na szkody w środowisku leśnym. Szkody antropogeniczne generowane przez aktywność prywatnych firm leśnych związaną z użytkowaniem lasu badano pod kątem oddziaływania na glebę i drzewostan pozostający. Wyniki dotyczące szkód pozyskaniowozrywkowych obejmujących lasy górskie a także nizinne, sosnowe drzewostany przedrębne, przedstawiono w j. angielskim w recenzowanych materiałach z sympozjum międzynarodowego (Formec) jak i na łamach czasopism o zasięgu ogólnokrajowym (*Sylvan*, *Materiały CEPL*, *Acta Scientiarum Polonorum...*) w latach 2003, 2006, 2011 oraz 2012.

Stosowane metody utylizacji pozostałości pozrębowych oraz ich optymalizacja ekonomiczna i środowiskowa to następna grupa zagadnień badawczych, w których Pan dr inż. Dariusz Zastocki uczestniczył z około 50% udziałem. Oceniano różne metody postępowania z odpadami zrębowymi, tj.: rozdrabnianie pozostałości na frakcje z zostawianiem ich na zrębie,

zrębkowanie pozostałości, kompresowanie forwardelem „bio” oraz balotowanie wykazując, iż najkorzystniejsze dla środowiska leśnego jest pozostawienie rozdrobnionych resztek na powierzchni leśnej. Wyniki prezentowano w czasopismach Scientific Research and Essays, Sylwan oraz Materiały CEPL w latach 2012, 2013 oraz 2016.

Pozostałe grupy zagadnień pozostających w ścisłym związku z użytkowaniem lasu i znajdujące swój wyraz w działalności publikacyjnej Habilitanta, to:

- pozyskanie drewna w różnych poziomach techniki;
- sortymentacja i struktura jakościowa surowca drzewnego;
- ergonomicznie efektywne pozyskanie drewna;
- wpływ łańcucha dostaw drewna na zrównoważony rozwój leśnictwa;
- wykorzystanie biomasy leśnej do celów energetycznych

Nieco ubocznym nurtem związanym z aktywnością badawczą Habilitanta i znajdującym swój wyraz w publikacjach naukowych są następujące zagadnienia:

- użytkowanie leśnych surowców niedrzewnych oraz wymagania potencjalnych odbiorców;
- certyfikacja gospodarki leśnej

Biorąc powyższe pod uwagę mogę stwierdzić, że dorobek naukowy i publikacyjny oceniam pozytywnie i wysoko. Ma on charakter spójny i ściśle ze sobą powiązany, co kwalifikuje dr inż. Dariusza Zastockiego do grona krajowych specjalistów w zakresie użytkowania lasu, szczególnie zaś roli i znaczenia prywatnych firm (zul-i) wykonujących usługi dla PGL LP.

1.3 Działalność dydaktyczna i organizacyjna

Pan dr inż. Dariusz Zastocki od 16 lat zaangażowany jest w działalność dydaktyczną oferowaną studentom studiów stacjonarnych i niestacjonarnych I i II stopnia na Wydziale Leśnym SGGW w Warszawie z zakresu: pozyskiwania drewna, organizacji użytkowania zasobów leśnych, transportu leśnego, nauki o surowcu drzewnym, a także studentom Międzywydziałowego Studium Towaroznawstwa.

Od 2006 r. jest wykładowcą Studiów Podyplomowych „Zrównoważone użytkowanie obszarów leśnych w rozwoju regionalnym”, na których prowadzi także zajęcia dydaktyczne w ramach przedmiotu „Biotechniczne oraz logistyczne uwarunkowania użytkowania lasu”.

W latach 2004-2019 był promotorem 46 prac magisterskich i 36 prac inżynierskich oraz recenzentem licznych prac dyplomowych na macierzystym Wydziale Leśnym.

W trakcie wdrażania nowego systemu certyfikacji lasów w Polsce Habilitant uczestniczył w wykonaniu pilotażowej certyfikacji Nadleśnictwa Chojnów (2004 rok) oraz prowadził liczne szkolenia dla Administracji Lasów Państwowych z zakresu certyfikacji PEFC.

W 2010 roku Habilitant został powołany przez Urząd Dozoru Technicznego jako Przedstawiciel Komitetu Technicznego Nr 1 ds. Certyfikacji: Systemów Zarządzania Jakością, Systemów Zarządzania Środowiskowego, Systemów Zarządzania Bezpieczeństwa i Higieną Pracy, Systemów Zarządzania Bezpieczeństwa Informacji, Systemów Zarządzania Bezpieczeństwa Żywności, Systemu Ekozarządzania i Audytu EMAS oraz gospodarki leśnej PEFC.

W ramach realizowanych tematów badawczych w latach 2004-2010 przebywał 8 tygodni w ośrodkach badawczych zlokalizowanych w różnych państwach Europy (Austria, Belgia, Islandia, Łotwa, Niemcy, Portugalia, Słowacja, Szwecja, Włochy).

Działalność organizacyjna Pana dr inż. Dariusza Zastockiego jest stosunkowo skromna i wiąże się z członkostwem w Radzie Wydziału Leśnego SGGW w latach 2014-2016 oraz z sędziowaniem w konkursach drwali organizowanych przez studentów Wydziału Leśnego w latach 2010-2018. W 2017 r. za działalność organizacyjną otrzymał Zespołową Nagrodę III stopnia Rektora Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.

2. Ocena osiągnięcia naukowego

Osiągnięcie naukowe Pana dr inż. Dariusza Zastockiego pt. „Wieloaspektowa ocena funkcjonowania sektora usług leśnych w Polsce” przedstawiana jako „osiągnięcie naukowe” została opublikowana przez Wydawnictwo SGGW Warszawa 2019.

Nasilający się niedobór siły roboczej w leśnictwie, troska o ograniczenie oddziaływania maszyn pozyskaniowo-zrywkowych na środowisko leśne, potrzeba łagodzenia zagrożeń konfliktowych między pracodawcą (PGL LP) a pracobiorcami -firmami leśnymi (zakłady usług leśnych) poprzez wgląd w problematykę ograniczeń na jakie napotykają te ostatnie z jednej strony, a rosnący popyt na drewno, ciągły wzrost pozyskania drewna w Polsce oraz nagląca potrzeba mechanizacji prac leśnych, z drugiej strony, stanowią o istotności problematyki podjętej przez Autora w rozprawie habilitacyjnej.

Rozprawa obejmuje 244 numerowane strony, w tym 1 stronę streszczenia w języku polskim, oraz 4 strony streszczenia w języku angielskim, przy czym strony 1-4 nie posiadają naniesionej numeracji, zaś strony 54, 64, 216 oraz 226 są wprawdzie uwzględnione w numeracji, ale bez jej naniesienia i nie posiadają tekstu. W pracy zamieszczono także 109 rysunków zawartych w obrębie numerowanych stron tekstu oraz 10 tabel. Spis literatury obejmuje 188 pozycji, w tym 23% stanowią pozycje obcojęzyczne (10% anglojęzycznych, 10% niemieckojęzycznych, 3% fińsko- i czeskojęzyczne) oraz 5 pozycji autorskich i współautorskich Habilitanta, a także akty prawne (Ustawy i Zarządzenia DGLP - 15 poz.). Relatywnie wysoka ilość tych ostatnich pozycji ma pewne uzasadnienie w metodycznym podejściu do konstrukcji pracy habilitacyjnej.

Zdaniem recenzenta Autor zupełnie niepotrzebnie pominął w przeglądzie literatury część własnych prac autorskich i współautorskich świadczących o przyczynku do badań nad rozwojem wiedzy w zakresie analizowanej tematyki badawczej.

Rozprawę podzielono na 7 numerowanych rozdziałów, rozpoczynając od 4 stronicowego „*Wstępu*”, poprzez bardzo obszerny rozdział „*Przegląd literatury*” podzielony na 4 podrozdziały i obejmujący 45 stron opisujących aktualny stan wiedzy w zakresie problematyki pracy habilitacyjnej. W kolejnym 5-stronicowym rozdziale Autor przedstawia „*Cel i zakres badań*” a w następnym „*Metodykę pracy*” sformułowaną na 5 stronach tekstu. Z kolei prezentowany jest najobszerniejszy rozdział „*Wyniki badań i ich analiza*” zawarty w 5 podrozdziałach, przy czym pierwszy z nich podzielony jest na 11 kolejnych subrozdziałów. Łącznie rozdział ten to 152 strony tekstu, tabel i rysunków. Następnie zamieszczono 9 stronicowy rozdział „*Dyskusja i podsumowanie*”, a całość zamknięto 2-stronicowym rozdziałem konkludującym zatytułowanym „*Wnioski*”. Kolejne części pracy, nie ujęte w formie numerowanych rozdziałów, jak „*Literatura*”, „*Streszczenie w polskim*” i „*Summary*” w j. angielskim ostatecznie zamykające pracę zajmują dalsze 16 stron dzieła Habilitanta.

Całość rozprawy posiada typową dla rozpraw naukowych strukturę, umożliwiającą Autorowi przeprowadzenie wyводу naukowego.

We "**Wstępie**" Habilitant ogólnie przedstawia tło związane z podejmowaną problematyką badawczą, charakteryzuje transformację gospodarczą w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe (PGL LP), kształtowanie się sektora prywatnych usług w leśnictwie krajowym, a także uzasadnia przyjęcie okresu badań na lata 2006-2012.

W rozdziale „**Przegląd literatury**” Autor opisuje ogólnie etapy i fazy formowania się prywatnego sektora usług w Polsce na początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku mimochodem stwierdzając, że dotyczyło to także sektora prywatnych firm leśnych. Na str.13

w.6, od góry: Autor napisał: „*W wyniku zaistniałych przemian w Polsce obecnie działa 1,8 mln przedsiębiorstw...*”. Słowo „obecnie” nie wiadomo czego dotyczy, ponieważ Autor w tekście powołuje się na literaturę nie tylko z okresu badań, ale także bardziej współczesną. W kolejnym podrozdziale szczegółowo przeanalizowano zasady ekonomiczno-organizacyjne i prawne funkcjonowania prywatnych przedsiębiorstw zarysowując w ujęciu historycznym ogólne tło zmian legislacyjnych zorientowanych na prywatyzację przedsiębiorstw państwowych w latach 1990-tych i nieco później i charakteryzując na ich tle prywatne firmy leśne z 2012 r. Wywód jest dość logiczny, ale przeplatanie zdarzeń dotyczących generalnej prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych z powstawaniem firm leśnych prowadzi do sporego zamieszania i ogranicza czytelność tekstu.

W następnym podrozdziale zaprezentowano funkcjonowanie prywatnych przedsiębiorstw na rynku pracy i tu od pierwszego akapitu czytamy o firmach leśnych, a już za chwilę następują ogólne dywagacje na temat prywatnych firm generalnie, firm rodzinnych, sektorów w jakich funkcjonują MŚP, form zatrudniania siły roboczej. I znów pojawiają się firmy leśne z funkcjonowaniem nielegalnym, tj. „pracy na „czarno”. I ponownie Autor przytacza szacunkowe kwoty zatrudnionych nielegalnie w firmach prywatnych (15-22%) bez podania roku i źródła informacji. Dalej omawiane są sposoby finansowania firm leśnych, rola firm leśnych w obniżaniu bezrobocia. Tu można mieć wątpliwości, gdyż nawet hipotetyczna liczba 100 tys. zatrudnionych nie wpłynęłaby aż tak znacząco na rynek pracy w Polsce w początkach 2000 r. (stanowiło to zaledwie 0,6% aktywnej zawodowo ludności Polski, [GUS 2001]).

Z kolei Autor pisze o prywatnych firmach leśnych w Niemczech, Finlandii, Czechach i Słowacji. Szkoda, że nie rozwinął nieco szerzej wątku fińskich firm rodzinnych, które stanowią pewną analogię do polskich firm leśnych, jednak wyposażenie techniczne jest nieporównywalnie bogatsze, a sprzęt w małym stopniu zdekapitalizowany lub nowy. Słusznie zwraca się uwagę na pewne zalety i wady stosowanych procedur przetargowych w procesie wyłaniania wykonawcy usług leśnych przez PGL LP. Własność indywidualna, spółka cywilna, czy spółka z ograniczoną odpowiedzialnością to formy prawne najczęściej spotykane wśród polskich firm leśnych. Po okresie przejściowym szereg firm zostało zmuszonych do redukcji zatrudnienia z powodu ograniczonego zakresu zleczanych usług, wymagań mechanizacyjnych, wdrażania nowych technologii i ostrej konkurencji cenowej. W tym miejscu wydaje się, że Autor miał okazję wskazać, iż podejmowano próby, aby wprowadzić do procedur przetargowych także kryteria pozacenowe, i że obecnie w szeregu procedurach przetargowych te kryteria ocen przetargowych mogą stanowić nawet do 40% (np. doświadczenie i pozycja na rynku; wyposażenie w sprzęt, czy zatrudnienie osób na podstawie umowy o pracę, samodzielna

realizacja kluczowych elementów zamówienia; ukończenie z wynikiem pozytywnym szkoleń z bhp, etc.) i mogą wpłynąć na wybór oferty przez zamawiającego (PGL LP) [<https://www.lasy.gov.pl/pl/informacje/aktualnosci/spotkanie-z-zul-ami>]. Istniały także oczekiwania poprawy jakości usług leśnych poprzez poddanie firm leśnych stosownemu audytowi. Próbę takiej certyfikacji usług leśnych zrealizowano w latach 2013-2015 r. w całej niemal RDLP Gdańsk i opisano w literaturze jako „model certyfikacji zakładający audytowanie przedsiębiorstw leśnych przez niezależnych audytorów w obszarze legalności zatrudnienia, profesjonalizmu usług, bezpieczeństwa i higieny pracy oraz ochrony środowiska naturalnego” pod nazwą „Rzetelne Przedsiębiorstwo Leśne” (PPL) [*vide*: Glazar K., Polowy K. 2017. *Determinanty korzystania z usług audytu w sektorze leśnym*. Sylwan 161 (7):600–608]. Z kolei jest mowa o strategiach firm leśnych (specjalizacja, niskie koszty, koncentracja i dywersyfikacja); tworzeniu pakietów przetargowych przez nadleśnictwa oraz o umowach o kooperacji między firmami leśnymi. W kolejnym podrozdziale Autor przedstawia historię powstania prywatnego sektora usług leśnych w Polsce, od 1928 r. do 2012 r. Przedstawiając w sposób poprawny zarys historii rozwoju prywatnych firm leśnych Autor nie ustrzegł się pewnych niedociągnięć, m.in. na str. 46 i 47 znajdują się powtórzenia treści ze str. 13 i 26.

Generalnie w tym rozdziale Habilitant nadmiernie wykorzystuje informacje zawarte w pracach Kocela (niewątpliwie autorytetu na tym polu) pomijając prace szeregu innych Autorów, przykładowo:

Wysocka-Fijorek E. 2017. Evaluation of forestry companies with differing administrative and production costs. Leśne Prace Badawcze. Marzec 2017, Vol. 78 (1): 45–55;
Mederski i in. 2016. Dynamika zmian liczby harwesterów w Polsce. Sylwan 160 (10): 795–804.;
Bouriaud L. et al. 2011. Innovation In Forestry: Territorial and Value Chain Relationships. Innovation In Forestry: Territorial and Value Chain Relationships. : 276-291 .CABI].

Generalnie, w tym rozdziale i w całej pracy Autor nie wykazał żadnych dokumentów elektronicznych, na bazie których coraz częściej dostępne są najbardziej aktualne informacje.

W rozdziale „**Cel i zakres badań**” Habilitant określa zakres badań jako „...analiza funkcjonowania prywatnego sektora usług leśnych świadczącego usługi na rzecz Lasów Państwowych w latach 2006-2012” w zakresie „... nasiennictwa i selekcji, hodowli lasu, zadrzewień w Lasach Państwowych, ochrony lasu przed czynnikami szkodliwymi, ochrony przeciwpożarowej, utrzymania obiektów leśnych ogólnego przeznaczenia, pozyskania i sprzedaży drewna, zadań budżetowych oraz zadań wykonywane w lasach innych własności...”, a więc praktycznie całego zakresu zadań PGL LP. W rozdziale tym Autor zarysowuje już aspekty metodyczne specyfikując rodzaj kont, na których PGL LP uwidacznia

koszty pracy wykonywanych przez zakłady usług leśnych i można się jedynie domyślić, że Autor będzie realizował swoje cele badawcze przez pryzmat kosztów ponoszonych przez PGL LP w założonym okresie czasu.

W rozdziale „**Metodyka pracy**” Autor pisze, że: „*Do zrealizowania postawionego celu zebrano informacje dotyczące wykonania poszczególnych zadań przez prywatne firmy leśne w nadleśnictwach w latach 2006–2012*”. Informacje te zostały pobrane za pomocą opracowanego SQL-a (*strukturalny język zapytań przeznaczony do tworzenia, modyfikacji baz danych oraz pobierania danych z baz danych; ang. Structured Query Language - Uw. recenenta*)) za pośrednictwem Systemu Informatycznego Lasów Państwowych (SILP) dla każdego nadleśnictwa. Następnie Autor dokonał analizy poszczególnych rodzajów kont i subkont, zgodnie z opisanymi i funkcjonującymi w PGL LP grupami czynności. Łącznie analizie poddano 14 kont oraz przypisano w nich 90 występujących „miejsc” powstawania kosztów (mpk). W dalszej kolejności wykonano statystyki opisowe wszystkich kosztów jednostkowych analizowanych czynności gospodarczych dla wszystkich spostrzeżeń z lat 2006–2012 i przeprowadzono stosowne procedowanie statystyczne dla wartości średnich wszystkich kosztów jednostkowych analizowanych czynności gospodarczych dla każdego nadleśnictwa.

W rozdziale „**Wyniki badań i ich analiza**” rezultaty pogrupowano zgodnie z poszczególnymi działami gospodarki leśnej prowadzonej przez Lasy Państwowe w działalności podstawowej, ubocznej i dodatkowej. Wyniki zostały przedstawione w postaci tabel i wykresów z uwzględnieniem każdej z RDLP w formie kwotowej (w tys. zł) i w postaci zrelatywizowanej (udział %). Uwaga recenzenta dotyczy doprecyzowania terminologicznego. Na str. 65 w.3-6 od góry Autor pisze: „W pracy zostały przedstawione jedynie sumaryczne tabele, na które złożyło się do kilkudziesięciu tysięcy informacji dotyczących *kosztów pracy wykazanych przez zakłady usług leśnych* w poszczególnych działach gospodarki leśnej”. Otóż termin „...*kosztów pracy wykazanych przez zakłady usług leśnych*...” zdaniem recenzenta dotyczy kosztów poniesionych przez Lasy Państwowe, nie zaś przez zakłady usług leśnych. Całość realizowanych badań tego właśnie dotyczyła i sformułowanie o „kosztach pracy wykazanych przez zakłady usług leśnych” jest nieprawidłowo używanym skrótem myślowym. W przedstawianych, bardzo licznych mapach obrazujących plastycznie koszty jednostkowe pracy w analizowanych działach gospodarki leśnej brak chociażby jednej mapy z nazwami poszczególnych RDLP.

Podsumowanie całej, niezwykle detalicznej analizy kosztów prowadzi do uzasadnionej kwotowo konkluzji, że dominującą pozycję w kosztach wykonania usług w dziale działalności podstawowej w LP w latach 2006-2012 stanowiły koszty pozyskania drewna (63,20%),

hodowli lasu (18,81%) oraz ochrony lasu (7,55%) i ochrony przeciwpożarowej lasu (2,84%). Łącznie obejmowało to 92,4% wszystkich kosztów. Do tego uwzględniono koszty utrzymania obiektów ogólnego przeznaczenia (5,90%). Pozostałe koszty oscylowały w przedziale 0,03%-1,24% i razem stanowiły jedynie 1,71% kosztów wykonania usług w PGL LP (z wyłączeniem 0,03% kosztów zadań wykonywanych w lasach innych własności). W końcu, dla całokształtu kosztów pracy według form działalności, otrzymano obraz z dominującym udziałem *kosztów działalności podstawowej* (98,69%) i nikłym udziałem innych form działalności (*działalność uboczna*: 0,90% oraz *działalność dodatkowa*: 0,41%).

Bardzo cennym, końcowym akcentem tego rozdziału było przedstawienie wyliczonych średnich wartości jednostkowych kosztów całkowitych (zł/ha) wykonania pracy w LP w badanym okresie, które w roku 2006 wynosiły 236,2 zł/ha, zaś na koniec badanego okresu wzrosły do kwoty 380,1 zł/ha (2012 r).

Rozdział „**Dyskusja i podsumowanie**” stwarza pewien niedosyt informacji, które mogłyby uzasadnić wyliczone efekty ekonomiczne w analizowanych działach gospodarki leśnej mówiąc, dlaczego koszty pracy tak gwałtownie wzrastały lub malały w określonych latach i w niektórych RDLP.

A zatem, zasygnalizowane jednym zdaniem na str. 224 i we Wniosku nr 7 zjawisko „kryzysu gospodarczego” można było rozwinąć w oparciu o dane CILP, przykładowo: *„Zgodnie z danymi GUS, średnia cena sprzedaży drewna przez nadleśnictwa za pierwsze trzy kwartały 2009 r była niższa w stosunku do roku poprzedniego o ponad 10%. Sytuację na polskim rynku drzewnym dodatkowo komplikowała zwiększona podaż drewna w roku 2008, pochodzącego z powierzchni pokłeskowych [CILP 2010. Raport o stanie lasów w Polsce 2009. Warszawa].*

Z kolei wzrost zadań pozyskaniowych i zalesieniowych w latach 2006- 2010 w RDLP Katowice można było uzasadnić: *„Opracowanym i wdrażanym przez RDLP Katowice "Programem dla Beskidów", który objął liczne nadleśnictwa, gdzie stwierdzono konieczność przebudowy ok. 24,5 tys. ha lasu. W latach 2006-2010 w ramach cięć sanitarnych pozyskano ok. 4,5 mln m³ drewna [Gil, Kawik 2016 –maszynopis UR Kraków; za: [Min. Środ. 2009], [Fronczak 2011].*

Na str. 224, drugi akapit od góry Autor pisze: *„Sektor usług leśnych jest bardzo rozdrobnioną branżą i nie ma jednego wspólnego ogólnopolskiego stowarzyszenia, którego przedstawiciele reprezentowaliby cały sektor usług leśnych w trudnych rozmowach z administracją leśną”*. Habiliatnt jakby zapomniał o Stowarzyszeniu Przedsiębiorców Leśnych i nie wzmiankuje nawet o utworzeniu i funkcjonowaniu „Komisji Wspólnej Lasów

Państwowych i organizacji działających na rzecz przedsiębiorców leśnych”, która rozpoczęła działalność w 2017 r. (<http://www.lasy.gov.pl/pl/informacje/aktualnosci/komisji-wspolnej-lasow-panstwowych>).

W rozdziale „**Wnioski**” sformułowano aż 12 wniosków. Moim zdaniem z tak obszernej analizy Habilitant mógł wysnuć szereg wniosków trafniejszych, niż zaprezentowane w pracy. Nieliczne ze sformułowanych wniosków wynikają z samej pracy, zaś sporo z nich znajduje uzasadnienie w innych pracach naukowych Autora.

Inne uwagi recenzenta dotyczą używanej terminologii. Autor w tekście stosuje jako synonimy terminy „pozyskanie” i „ścinka”, ale nie jest konsekwentny i pozyskanie dzieli na: *ścinkę i wyrób sortymentów* oraz *zrywkę drewna* (Podrozdział 5.1.7. Pozyskiwanie drewna: 5.1.7.1. Ścinka i wyrób sortymentów; 5.1.7.2. Zrywka drewna). Ta sama uwaga dotyczy tytułu Tab.8.

W tak obszernej pracy nie udało się Habilitantowi uniknąć nieznaczących potknięć w postaci drobnych błędów stylistycznych, ortograficznych, braku liter lub niewłaściwych zakończeń wyrazów, etc. zanotowanych na stronach: 13, 20, 21, 23, 25, 26, 28 31, 32, 33, 34, 35 42, 43 , 44, 45, 48, 50, w”. 55, 56, 59, 61, 62, 65, 66, 96, 130, 134, 142, 148, 157, 163, 176, 177, 188, 191, 200, 215, 219, 221, 240.

3 Podsumowanie uwag recenzenta.

Habilitant podjął się wykonania niespotykanego do tej pory dzieła. Za pośrednictwem SILP i przy pomocy SQL pobrał i przetworzył niezwykle obszerne informacje z baz danych wszystkich nadleśnictw w Polsce i dla okresu 7 lat (2006-2012) dotyczące kosztów wszystkich usług świadczonych przez prywatne firmy leśne. Uwzględniając fakt, iż praktycznie te firmy są obecnie niemal jedynym wykonawcą prac leśnych recenzowana praca stanowi pierwsze w kraju dzieło tego formatu pozwalające prześledzić koszty usług w różnych przekrojach, jako koszty bezwzględne (tys. zł), zrelatywizowane (w %), koszty jednostkowe (zł/ha lub zł/m³) i dodatkowo prześledzić dynamikę tych zmian w poszczególnych latach dla każdej z 17 RDLP oraz na poziomie całego PGL LP.

Mimo zatem pewnych mankamentów, takich jak wnioskowanie, pewne luki w literaturze, drobne uchybienia redakcyjne, uważam, że jest to dzieło bardzo cenne i reprezentuje sobą oryginalne i samodzielnie wykonane opracowanie stanowiące znaczący wkład Autora do dotychczas słabo rozpoznanej problematyki kosztów PGL LP ponoszonych na rzecz prywatnych firm leśnych.

Rozprawa ma także duże znaczenie zarówno dla nauki jak i praktyki leśnej oraz wnosi znaczny wkład do rozwoju nauki o gospodarce leśnej.

4 Wniosek końcowy recenzenta

Biorąc pod uwagę:

- wybitnie poznawczy i twórczy charakter ocenianej rozprawy stanowiący kontynuację wcześniejszych prac Autora obejmujących badania nad prywatnymi firmami leśnymi,
- oryginalność prezentowanej rozprawy,
- znaczący dorobek naukowy oraz dorobek dydaktyczny Habilitanta,
- duże znaczenie praktyczne i aktualność problematyki prowadzonych przez Kandydata badań,

stwierdzam, że zarówno dorobek naukowy jak i osiągnięcie naukowe dr inż. Dariusza Zastockiego spełniają wymogi sprecyzowane w Ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki Dz.U. z 2017 r. poz. 1789 zgodnie z Ustawą o przepisach wprowadzających ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce Dz.U. 2018 poz. 1669 art. 179 i pozytywnie opiniuję wniosek o nadanie dr inż. Dariuszowi Zastockiemu stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk leśnych, w dyscyplinie leśnictwo.

Kraków, 2019-10-07

